

Україні, зокрема:

- формування концептуального системного функціонального підходу до здійснення державного фінансового контролю;
- законодавче закріплення галузевого державного фінансового контролю за відповідними суб'єктами;
- оптимізація структури державного фінансового контролю;
- удосконалення кадрового забезпечення діяльності державного фінансового контролю.

Список використаних джерел

1. Committee of regions. URL: <http://cor.europa.eu> (дата звернення 03.01.2024 р.).
2. EU institutions and bodies in brief. European Union. URL: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_en (дата звернення 03.01.2024 р.).
3. European Court of Auditors. URL: <http://eca.europa.eu> (дата звернення 03.01.2024 р.).
4. European Court. URL: <http://curia.europa.eu> (дата звернення 03.01.2024 р.).
5. European Economic and Social Committee. URL: <http://www.esc.europa.eu> (дата звернення 03.01.2024 р.).
6. European Institutions. URL: https://eur-lex.europa.eu/summary/glossary/eu_institutions.html (дата звернення 03.01.2024 р.).

Титарчук Руслан Васильович

Здобувач третього рівня вищої освіти

кафедри політології та державного управління.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

ПОЛІТИЧНИЙ РЕАЛІЗМ: ОСНОВНІ ЗАСАДИ ТА ВІДОБРАЖЕННЯ НА ПРАКТИЦІ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Реалістичне уявлення про політичну ситуацію на міжнародній арені, а саме, врахування інтересів сторін, прогнозування дії та реакції ключових акторів, побудова політичних стратегій, а також передбачення наслідків певних дій, має важливе значення в умовах сьогодення, коли триває повномасштабне вторгнення.

Відмова від ядерної зброї, передача росії крилатих ракет для погашення

боргових зобов'язань за газ, якими зараз ворог обстрілює наші території – це є прикладами того, як рішення, здавалося б, на перший погляд, раціональні з точки зору економічних або політичних обставин, можуть стати джерелом загрози для національної безпеки та суверенітету. Однак, найбільшою помилкою було неусвідомлення загрози повномасштабного вторгнення.

У цьому контексті, політичний реалізм є однією з ключових теоретико-методологічних підходів у політології, який наголошує на тому, що держави повинні діяти відповідно до своїх власних інтересів та безпеки, уникаючи ідеалізму в прийнятті стратегічних рішень.

Представниками школи політичного реалізму є такі вчені, як А. Волферс, Дж. Кеннан, Г. Кіссінджер, Г. Моргентау, Р. Нібур та інші. Серед вітчизняних вчених даній темі приділи увагу М. Беззуб'як, М. Гнатюк, Ю. Козловська, Н. Кравченко, Н. Малиновська, М. Мальський, М. Мацяк, В. Погрібна, З. Самчук, М. Требіна, С. Шергін та інші.

Хоча така категорія, як політичний реалізм досконало досліджувалась, але зміна геополітичного середовища вимагає постійного оновлення знань про теоретико-методологічні підходи та їх пристосування до сучасних реалій міжнародних відносин, які є суттєвою складовою міжнародної політики, з чого випливає необхідність подальшого дослідження даної теми.

Ідеологія політичного реалізму відома світу ще з часів античності, близько 460—400 рр. до н.е., засновником якої став відомий давньогрецький історик Фукідида. Свою працю «Пелопоннеська війна» він присвятив міжнародним відносинам часів війни між Пелопоннеським та Афінським союзами, в якій він наголошує на тому, що «стабільність стосунків між державами залежить від рівноваги сил між ними, а війни виникають через її порушення».

Школа політичного реалізму у своєму виникненні, бере початок з США, засновником якої став Г. Моргентау. Його ідеологія відображена у праці «Політичні відносини між націями. Боротьба за владу та мир», яка була видана у 1948 році, де було сформульовано шість основних принципів політичного реалізму, а саме:

1. Суспільство регулюється об'єктивними законами, які вкорінені в егоїстичній людській природі.
2. Політичні дії є важливими. При цьому, конфлікту між моральними принципами та політичними діями не уникнути.
3. Основою для політичного реалізму є концепція «інтересу», яка проявляється через терміни «влада» та «сила».
4. Інтерес – об'єктивна, обґрунтована категорія, але не встановлена раз і назавжди.
5. Моральні устремління певної держави не ототожнюються з

універсальними моральними законами.

6. Політична сфера є автономною. [1, с. 1-17; 2].

Слід звернути увагу, що, як влучно зазначає З. Самчук: «Основне табу принципу реалізму – не сприймати бажане за дійсне» [3, с. 68]. На жаль, Україною не було враховано дотримання цього принципу, коли країна брала участь у Будапештському меморандумі 1994 року між Україною, США, Великою Британією та Росією, згідно з яким держави-учасники гарантували захист Україні, якщо вона відмовиться від ядерної зброї.

Н. Макіавеллі зазначає, що «зіткнення людських чи державних інтересів породжує насильство, а єдиним способом уникнути цього у крайніх формах чи захистити державу від зовнішніх ворогів є жорстка консеквентна політика, позбавлена тісного прив'язання до моралі та релігійних канонів» [4, с. 127]. Подібної думки дотримуються і М. Мальський та М. Мацяк, стверджуючи, що інтереси держав є об'єктивними, проте вони мають суперечливий характер, що може призвести до конфліктів та напруги. Науковці підкреслюють, що мир і стабільність не впливають з прояву розуму або волі, а скоріше є результатом рівноваги сил і збігу інтересів [5, с. 255–256].

Таким чином, зазначені вчені висловлюють сумніви щодо позитивного впливу концепції політичного реалізму. Дійсно, в історії реалізації міжнародної політики є негативні приклади дій держав за принципами політичного реалізму. Подія, яка дуже чітко відображає конфлікт між моральними принципами та політичними діями, є використання ядерної зброї на Хіросімі і Нагасакі. Хоч й існує декілька версій щодо причин трагедії, ніби то внаслідок сильного туману пілоти не побачили, що вони скидають бомбу на населені пункти, однак, очевидним залишається факт, що США, використовуючи ядерну зброю, діяли згідно зі своїми стратегічними інтересами, які включали прискорення завершення Другої світової війни та запобігання власним військовим втратам.

Використання ядерної зброї привело до масового вбивства цивільного населення, включаючи жінок, дітей та літніх людей. Це викликало міжнародне засудження і породило питання щодо моральності дій США.

Однак, не варто дивитись на політичний реалізм лише з негативної точки зору. Є декілька аспектів, які характеризують політичний реалізм і з позитивної сторони. Перш за все, політичний реалізм, за своєю сутністю, визнає реальність існування конфліктів і протиріч у міжнародних відносинах в міжнародній політиці, а не приховує їх. Це дозволяє уникнути наївних уявлень про можливість досягнення ідеального світу без конфліктів.

Крім того, політичний реалізм, як теорія, надає можливість розуміти та прогнозувати дії акторів у міжнародних відносинах на основі аналізу їхніх інтересів і мотивів. Це може бути корисним інструментом для розроблення стратегій зовнішньої політики та вирішення міжнародних конфліктів.

Врешті решт, політичний реалізм не виключає можливості співпраці та пошуку компромісів між державами. Він визнає реальність існування інтересів і конфліктів як невід'ємної частини міжнародних відносин. Формування та підтримка міжнародних альянсів та оборонних союзів також часто базується на принципах політичного реалізму. Держави вступають у союзи з іншими країнами для забезпечення своєї власної безпеки та збільшення власного впливу. Наприклад, НАТО і Європейський союз - це приклади міжнародних оборонних союзів, які були створені на основі стратегічних інтересів держав-учасниць.

Хоча певною мірою утворення таких міжнародних організацій як ООН, НАТО, точніше мета та завдання таких організацій, є все ж таки проявом ідеалізму. Досліджуючи їхню діяльність можна побачити, що на практиці ООН та НАТО, головною метою яких є забезпечення захисту прав людини та колективної безпеки, найчастіше на практиці є абсолютно бездіяльні. У НАТО тільки розглядають перспективи підтримки України та Ізраїлю [6], коли в Україні майже десять років триває війна. Цей факт ще раз підкреслює важливість реалістичного сприйняття міжнародних відносин.

Слід зазначити, що політичний реалізм саме проявляється через війну в Україні, де не тільки росія керується власними інтересами, а й інші держави. Підтримка України з боку Заходу (країн Європейського Союзу) свідчить про зацікавленість держав у тому, що Україна зупинить росію в її агресії, оскільки існує реальна загроза їх суверенітету. США також вбачає в даній ситуації певну загрозу регіональній стабільності та міжнародному порядку. Тому підтримка України й спрямована на запобігання домінуванню росії в регіоні та забезпечення балансу сил, що також є важливим принципом політичного реалізму.

Підсумовуючи вищесказане, слід зазначити, що світ постійно еволюціонує, внаслідок чого з'являються нові виклики для суб'єктів міжнародних відносин в міжнародній політиці. По-перше, це цифрові атаки, кібершпигунство та інформаційна війна, які все більше впливають на безпеку держав. По-друге, глобальні економічні зв'язки та інтеграція ринків, що також ставить нові вимоги перед державами у міжнародних відносинах. Причому, зростає роль різних державних акторів, таких як Китай, Індія, а також змінюється динаміка міжнародних відносин в міжнародній політиці тощо.

Таким чином, політичний реалізм, як теоретико-методологічний підхід повинен відповідати сучасним реаліям для забезпечення ефективного аналізу міжнародних відносин в міжнародній політиці та побудови відповідних стратегій зовнішньої політики в умовах сьогодення.

Список використаних джерел

1. Morgenthau H. Politics among Nations. The Struggle for Power and Peace / Revised by K.Thomson and W. Clinton. Boston: McGraw-Hill, 2006. 752 p.
2. Моргентау Г. Вікіпедія: Вільна Енциклопедія. 11 вересня 2023 року UTC 13:22 [цитовано 15 березня 2024 року]. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%93%D0%B0%D0%BD%D1%81_%D0%9C%D0%BE%D1%80%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%82%D0%B0%D1%83 (дата звернення 03.01.2024 р.).
3. Самчук З. Повернення епохи Realpolitik: принцип задоволення проти принципу реалізму. Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. 2018. Вип. 2. С. 61-89.
URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/11/samchuk_povernennia.pdf (дата звернення 03.01.2024 р.).
4. Кравченко Н. Б.. Теорія міжнародних відносин. Національний університет біоресурсів і природокористування України: навчально-методичний посібник. Київ. 2019. 210 с.
URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u362/kravchenko_n.b._nmposibnik-2019-teoriya_mizhnarodnih_vidnosin.pdf (дата звернення 03.01.2024 р.).
5. М. З. Мальський, М. М. Мацях. Теорія міжнародних відносин. Львівський національний ун-т ім. Івана Франка. Факультет міжнародних відносин. 3-тє вид., перероб. і доп. К. : Знання, 2007. 461 с.
6. У НАТО розповіли про перспективи підтримки України та Ізраїлю. Аналітичний портал «Слово і діло». 21.10.23. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2023/10/21/novyna/bezpeka/nato-rozprovily-pro-perspektyvy-pidtrymky-ukrayiny-ta-izrayilyu> (дата звернення 03.01.2024 р.).

Попадик Олег Євгенійович

Здобувач третього рівня вищої освіти

кафедри політології та державного управління.

Донецький національний університет імені Василя Стуса

КОНЦЕПЦІЯ "БАЛАНС СИЛ": ЇЇ ЗМІСТ ТА ЗНАЧЕННЯ У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ

Концепція "баланс сил" є однією з найважливіших категорій, яка відображається через стан взаємодії між різними суб'єктами - країнами і їх здатність контролювати або протистояти один одному.